

GRACE, GENTILES, AND THE JEWS. A HYPOTHESIS

HARUL, NEAMURILE ȘI EVREII. O IPOTEZĂ

IONEL MORARIU*

ABSTRACT. Lately, perhaps amplified by current global events, it appears in the mind of the evangelical Christian, more and more fixed the idea that in the end times the saving grace that the gentiles benefited from will be taken and given back to the Jews. From here to the conclusion that the “door of grace” will be closed it is but a small step, this meaning that the gentiles will no longer be able to be saved, and only the Jews will enjoy such a “resource”. Starting from a few biblical texts, this paper aims to probe these theories and propose a more balanced biblical and logical hypothesis, with an emphasis on the reality that the gentiles, together with the Jews form the Church of Christ, and therefore it is inappropriate to appreciate them as dichotomously or alternately benefiting from grace.

KEY WORDS: grace, gentiles, Jews, end times, salvation

Introducere

Chiar dacă nu ne propunem în acest studiu să aprofundăm termenii de „har“ și „neamuri“ (a se citi creștinii mântuiți dintre neamuri), totuși se impune să definim pe scurt cel puțin unul dintre termeni, accepțiunea mai largă a sensului lor punând-o pe seama culturii și spectrului teologic al fiecăruia, întrucât prezenta lucrare se va concentra asupra întrebării dacă harul se poate sau nu se poate lua de la neamuri.

Prin urmare, conform lui Hughes (2012: 545), deși conceptul de har întrunește o multitudine de sensuri, el suportă două mari distincții, anume harul comun și harul special. Harul comun este benefic întregii omeniri, având ca efect binecuvântările lui Dumnezeu acordate oamenilor, fără discriminare (de la guvernarea Lui asupra legilor naturii, până la controlul suveran asupra societăților umane), prin acest har omul ajungând chiar să facă diferența între bine și rău. În schimb, harul special este acordat de Dumnezeu doar poporului Său prin lucrarea jertfitoare a lui Cristos de pe cruce, astfel că „mântuirea creștină se datorează în întregime harului special“ (Hughes 2012: 546).

* IONEL MORARIU este doctorand în teologie la Universitatea „Aurel Vlaicu“ din Arad, România. E-mail: ionel.morariu@gmail.com.

Teza conform căreia harul va fi luat de la neamuri se încadrează într-un sistem teologic mult mai elaborat, mai ales cu privire la perioada escatologică a istoriei pământului, respectiv abordarea dispensaționalistă. Această abordare sau acest curent teologic afirmă că istoria mântuirii se împarte în dispensații, Israelul Vechiului Testament și Biserica Noului Testament fiind organisme succesive și sugerând ideea că Dumnezeu are mai multe planuri de acțiune, separate pentru cele două organisme amintite. Prin urmare, dispensaționaliștii afirmă că Dumnezeu are scopuri diferite cu Israel și cu Biserica (Israelul pământesc, respectiv Israelul ceresc, vezi Hughes 2012: 342-343). Astfel, atitudinea dispensaționaliștilor față de har spune că harul a fost acordat succesiv celor două entități asupra cărora se îndreaptă atenția lui Dumnezeu.

În cele ce urmează vom discuta pe principii teologice și logice ideea că harul se poate lua de la neamuri, iar dacă se poate lua, vom lua în considerare dezbaterile despre timpul sau intervalul de timp când se va întâmpla acest lucru, cu mențiunea că subiectul nu poate fi epuizat, iar prezentul demers este mai mult o invitație la aprofundarea discuțiilor. În scopul acesta vom supune analizei textul cel mai des folosit pentru o astfel de argumentare, și anume Romani 11:1-25, din care alegem următoarele idei principale:

- v. 1-5 – Israel nu este lepădat, ceea ce sugerează ideea că există o anumită comunitate de evrei care-l slujesc pe Dumnezeu; această comunitate există perpetuu datorită harului lui Dumnezeu;
- v. 6 – se subliniază clar diferența dintre har și fapte;
- v. 7-11 – neamurile au parte de mântuire (ca aspect secundar) pentru a-i provoca la pocăință pe evreii care nu cred în Cristos.

Conform Geneza 12:3, „toate familiile pământului“ vor fi binecuvântate prin Avraam. Potrivit dicționarilor biblice (vezi Brown, Driver și Briggs 1996: 1046), înțelesul expresiei „familiile pământului“ este de trib sau de națiune (ebr., משפחה). Deci, pornind de la textul din Geneza se poate intui faptul că Dumnezeu a avut în vedere mântuirea neamurilor încă de la început;

- v. 12-24 – se sugerează o posibilă coexistență în mântuire a neamurilor și a evreilor (care, prin credință, pot ajunge la această stare de har, vezi v. 23);
- v. 25 – o parte a lui Israel va rămâne, totuși, împietrită până când „va intra numărul deplin al neamurilor“ (vom reveni asupra acestui termen în demersul nostru).

Nu este greu să observăm din cele de mai sus că aceste două „dispensații“ (Israel și Biserica) coexistă sau iau parte la aceleași binecuvântări spirituale,

respectiv mântuirea lor simultană. Prin urmare, chiar dacă în istoria ulterioară scrierii Epistolei către Romani, evreii au fost privați ca națiune lepădată de Dumnezeu, iar creștinii dintre neamuri au început să fie socotiți ca preferați în locul lor, apostolul Pavel sugerează că oricând în istorie evreii, cel puțin la nivel individual, au avut la dispoziție o mântuire potențială și reală. În cele ce urmează vom analiza problema respectivă prin două mari argumente, anume din punct de vedere teologic și din punct de vedere logic.

Argumente teologice

În vederea construirii argumentelor teologice ne vom concentra cu precădere asupra versetului 25 din Romani 11, astfel că restul afirmațiilor din text le vom considera contextul discuției. La o privire mai atentă asupra versetului de față, vedem că Pavel le atrage atenția cititorilor epistolei că urmează să le aducă la cunoștință o taină (un mister). Douglas J. Moo dă o notă escatologică asupra caracterului tainic a ceea ce urmează să le spună Pavel și este de părere că apostolul a ajuns la o asemenea concluzie în urma studierii temeinice a Vechiului Testament (Moo 1996: 714), chiar dacă Dunn contrazice ipoteza respectivă și pune cunoașterea acestei taine pe seama revelației (Dunn 1988: 690). Ceea ce devine remarcabil de subliniat este că împietrirea lui Israel va fi doar parțială, iar prin aceasta înțelegem că în perioada în care neamurile au acces la harul mântuitor, o altă parte a națiunii lui Israel, neafectată de împietrire, va avea astfel la îndemână potențialitatea mântuirii.

Există varii dezbateri și dispute asupra naturii și conținutului tainei despre care vorbește versetul 25. Schreiner, citându-l pe Moo, este de acord cu faptul că acest mister se referă la momentul și modul în care Israel va fi mântuit, respectiv la sfârșitul vremurilor (v. 26), după ce numărul deplin al neamurilor se va fi împlinit (Schreiner 1998: 613). Totuși, subliniem totodată și o anumită tensiune pe care versetul o încumbă în absența unor clarificări ale datelor problemei. Tensiunea apare între a) ideea că o parte din Israel va cunoaște harul mântuitor (așadar, doar un anumit procent din națiunea Israel va fi împietrită) de-a lungul timpului și b) ideea că Israel va experimenta mântuirea doar în vremurile escatologice. Dihotomia anunțată este, însă, aparentă dacă privim la Israelul din v. 25, despre care se spune că va cunoaște mântuirea pe parcursul istoriei, ei fiind evreii numiți la nivel de individ (a'), pe când Israel din v. 24 va cunoaște mântuirea doar la sfârșitul vremurilor, fiind evreii la nivel de națiune (b') (părere susținută tangențial inclusiv de Hendriksen 1981: 377). Referindu-se la termenul „Israel“ din v. 26, Schreiner atrage atenția asupra faptului că anumiți cercetători forțează textul, implicând ideea că acest Israel reprezintă, de fapt, întreaga Biserică (compusă din neamuri și din evrei), și ajutându-se de texte biblice precum Romani 2:28-29 (Schreiner 1998: 614). Argumentul nu are însă calitatea de

a rezista în fața obiecțiilor, deoarece contextul capitolului 11 ne obligă să considerăm că Israel este reprezentat de evreii nativi.

O altă discuție care apare în privința versetului 25 este dată de expresia „numărul deplin al neamurilor.“ Majoritatea cercetătorilor au ajuns la concluzia că acest număr deplin nu reprezintă neapărat un numeral cardinal, ci mai degrabă „plinătatea binecuvântării neamurilor“ (Morris 1987: 419), plinătate pe care Bruce o leagă de Romani 15:16 (Bruce 1985: 217). Alte sensuri care ajută la înțelegerea mai clară a expresiei sunt indicate de Osborne, care arată că această acțiune reprezintă, de fapt, o „misiune“ ce trebuie întreprinsă asupra neamurilor (Osborne 2004: 303); la rândul-i, Hendriksen (1981: 377) spune că termenul „plinătate“ din v. 25 este același cu termenul folosit în v. 12 (gr., πλήρωμα / plērōma) (în Thayer 1976: 518). Așadar, în încheierea acestei secțiuni se pot trage următoarele concluzii:

- nu putem spune că harul oscilează între Israel și neamuri. De-a lungul istoriei, evreii la nivel individual au avut posibilitatea să acceseze harul mântuitor. Însuși Pavel afirmă în v. 1 că Dumnezeu nu Și-a lepădat poporul (înțelegându-l, aici, pe Israel);
- chiar dacă Israel ca națiune va cunoaște o vreme deosebită de har la sfârșitul vremurilor, v. 25, nu afirmă deloc în cuprinsul său că harul s-ar lua de la neamuri pentru a le fi dat evreilor, ci mai degrabă că plinătatea neamurilor va fi folosită de Dumnezeu pentru a provoca la mântuire acel procent din națiunea Israel care a fost împietrit până atunci;
- înțelegând expresia „numărul deplin al neamurilor“ ca însemnând plinătatea neamurilor (iar sensul biblic susține ideea), conchidem că, dimpotrivă, în vremurile de pe urmă harul lui Dumnezeu va fi mult mai prezent printre cei credincioși decât oricând în istorie, iar neamurile, deopotrivă cu Israel, vor beneficia din plin de harul mântuitor al lui Dumnezeu.

Argumente logice

Chiar dacă în argumentația din această secțiune vom apela la sensul natural al termenilor, punctul de plecare pentru argumentele logice va fi tot Scriptura, întrucât unele pasaje legate de subiect trebuie înțelese mai clar. Prin urmare, un prim text pe care îl aducem în atenție este Romani 11:12, verset care pune în oglindă cele două entități: evreii și neamurile. Analizându-l, observăm că:

- alunecarea evreilor este bogăție pentru lume;
- paguba evreilor este bogăție pentru neamuri;
- reabilitarea evreilor este o „necunoscută“ pentru neamuri.

Din aceste observații reiese clar faptul că pentru toate nenorocirile evreilor există un numitor comun pentru neamuri, iar acesta este pozitiv. Prin urmare, dacă aspectele negative venite asupra evreilor aduc binecuvântări pentru neamuri, ce ar putea produce pentru aceleași neamuri binecuvântările cerești ce vor veni asupra evreilor, toate situate temporal în vremurile de pe urmă? Moo arată că, într-un astfel de context, beneficiile neamurilor odată cu întoarcerea la Dumnezeu a lui Israel vor fi binecuvântări mult mai mari (Moo 1996: 688), iar aceasta este *neconoscute* despre care aminteam mai sus.

Prin urmare, primele două afirmații ale versetului o implică pe cea de-a treia, astfel că, în vremurile de pe urmă, neamurile nu vor beneficia din partea lui Dumnezeu decât de și mult mai mult har (altfel, sfinții Lui nu ar putea sta în picioare în fața tot mai multor necazuri). John Stott propagă această înțelegere a harului arătat neamurilor în vremurile de pe urmă și afirmă că „viața din morți“ (v. 15) reprezintă una dintre bogățiile mult mai mari pe care atât neamurile, cât și evreii (creștini deopotrivă) le vor experimenta în Cristos (Stott 1994: 297).

Un alt text supus atenției este Fapte 2:17-21, al cărui context este clar escatologic. Textul relevă faptul că lucrarea harului va fi proeminentă în zilele din urmă, constând în revărsarea Duhului lui Dumnezeu, proorocii, vedenii, vise profetice și mântuirea Domnului peste oricine va chema numele Lui. Chiar dacă se poate obiecta că toate aceste manifestări profetice fac referire exclusiv la evrei (Petru citează din Ioel, iar destinatarii primari au fost evreii), totuși versetul 21 extrapolează ideea de har din vremurile de pe urmă inclusiv la neamuri. Darrell Bock recunoaște această poziție (anume că este posibil ca Petru să se fi referit în continuare doar la evrei), însă în lumina capitolului 10 din Faptele Apostolilor este clar că harul este menit și neamurilor (Bock 2007: 117). În același context, Witherington argumentează viziunea lui Luca asupra mântuirii (o perspectivă mult mai nuanțată, de la dimensiunea ei fizică și socială, până la cea spirituală), afirmând că Duhul este „distribuitorul mântuirii finale“ (Witherington 1998: 114), care în context lucan include cu siguranță neamurile.

Un ultim text supus analizei de față este 1 Petru 1:13b. Întregul capitol vorbește, de altfel, despre harul lui Dumnezeu de la sfârșitul vremurilor, în „paguba“ profeților din vechime, care și-ar fi dorit să trăiască într-o astfel de vreme (v. 10-12). Înainte de a discuta despre v. 13 ar trebui stabilit cine sunt „aleșii“ din versetul 1, adică destinatarii inițiali ai Epistolei lui Petru (evreii sau neamurile). Karen Jobes explică detaliat acest aspect și conchide că destinatarii epistolei sunt creștinii (din orice nație) cărora Petru le adresează un salut, identificându-i mai întâi de toate prin relația lor cu Dumnezeu, și nu prin apartenența la seminția lui Avraam (Jobes 2005: 60).

Odată stabilită originea destinatarilor epistolei, versetul 13b devine mult mai ușor de abordat. Marshall Howard (1991: 15-20) identifică astfel „arătarea lui Cristos“ în dimensiunea ei temporală ca fiind a doua venire a lui Isus, deci vremea sfârșitului. Prin urmare, v. 13b afirmă că, pe lângă harul deja existent și la dispoziția creștinilor (și evrei și neamuri), un aport suplimentar de har va fi accesibil în vremurile escatologice.

Ca o ultimă observație la această secțiune, am putea spune că apostolii și scriitorii Noului Testament vedeau vremea sfârșitului ca o perioadă de har deosebit atât pentru evrei, cât și pentru neamuri, ambele entități fiind privite de Dumnezeu într-o unitate organică, respectiv ca Biserică a Sa; de altfel, apostolul Pavel susține argumentat acest adevăr în Efeseni 3:4-6. Prin urmare, harul lui Cristos îi unește sub aceleași binecuvântări atât pe evrei, cât și pe neamuri.

Concluzii

Deși prezentul demers nu are caracter exhaustiv, direcțiile pe care le deschid textele biblice indicate presupun, în primul rând, că evreii și neamurile au avut, cel puțin la nivel individual, șanse egale la mântuire înaintea lui Dumnezeu încă din perioada apostolică. Dacă din punct de vedere numeric astfel de evrei au fost mai puțin numeroși în istoria ultimelor două milenii, o cauză ar putea fi naționalismul radical-religios.

La nivel de națiune, împietrirea evreilor va fi zdruncinată când binecuvântările spirituale ce-i vor copleși pe creștinii dintre neamuri îi vor face geloși, și astfel vor experimenta harul la o scară mult mai mare decât în prezent, ceea ce însă nu va anula harul pentru neamuri. Vremurile escatologice, deși grele din punct de vedere social, vor fi momente de mari binecuvântări spirituale pentru Biserica lui Cristos, care nu-și va abandona Biserica, ci o va umple de har ca să depășească astfel de perioade critice.

Biserica va fi alcătuită din evrei și din neamuri. Harul mare de peste neamuri, din vremurile de pe urmă, îi va provoca la mântuire pe evrei, a căror întoarcere la Dumnezeu va fi un moment și un motiv de noi binecuvântări cerești peste toată Biserica. Prin urmare, la „sfârșitul veacurilor“ harul lui Dumnezeu nu va fi luat de la neamuri, ci, atâta timp cât Biserica lui Cristos (alcătuită din evrei și din neevrei) va exista pe pământ, se va menține și șansa la mântuire a oricui crede în jertfa mântuitoare a lui Cristos de pe cruce.

Bibliografie

- Bock DL (2007) *Acts*. Grand Rapids, MI: Baker Academic.
 Brown F, Driver S and Briggs C (1996) *The Brown-Driver-Briggs Hebrew English Lexicon*. Peabody, MA: Hendrickson.

- Bruce FF (1985) *Romans. An Introduction and Commentary*. Nottingham: InterVarsity Press.
- Dunn JDG (1988) *Romans 9-16. Word Biblical Commentary*, volumul 38B. Dallas, TX: Word Books.
- Hendriksen W (1981) *New Testament Commentary. Exposition of Paul's Epistle to the Romans*. Grand Rapids, MI: Baker Book House.
- Hughes PE (2012) *Dicționar evanghelic de teologie*. Traducere de Percy L. Oradea: Cartea Creștină.
- Jobes K (2005) *1 Peter*. Grand Rapids, MI: Baker Academic.
- Marshall HI (1991) *1 Peter*. Leicester: InterVarsity Press.
- Moo DJ (1996) *The Epistle to the Romans*. Grand Rapids, MI: Eerdmans.
- Morris L (1987) *The Epistle to the Romans*. Grand Rapids, MI: Eerdmans.
- Osborne GR (2004) *Romans*. Downers Grove, IL: InterVarsity Press.
- Schreiner TR (1998) *Romans*. Grand Rapids, MI: Baker Books.
- Stott J (1994) *The Message of Romans*. Leicester: InterVarsity Press.
- Thayer JH (1976) *A Greek-English Lexicon of the New Testament*. Grand Rapids, MI: Zondervan.
- Witherington B III (1998) *The Acts of the Apostles*. Grand Rapids, MI: Eerdmans.